

**ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ**

**КАФЕДРА ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ
ЛАБОРАТОРІЯ «ПСИХОГЕНЕЗА ОСОБИСТОСТІ»**

Ψ

**Психогенеза особистості:
норма і девіація**

ЛУЦЬК - 2023

УДК 159.922.6

Рекомендовано до друку вченою радою факультету психології (протокол № 6 від 5 квітня 2023 року)

Психогенеза особистості: норма і девіація : збірник наукових статей і тез. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. 226 с.

Рецензенти :

Ковальчук Зоряна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної психології Львівського державного університету внутрішніх справ **Токарева Наталія**, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та вікової психології Криворізького державного педагогічного університету

Редакційна колегія:

Ярослав Гошовський - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки (*головний редактор*);

Дарія Гошовська - кандидат психологічних наук., доцент кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки (*член редакційної колегії*);

Оксана Іванашко - кандидат психологічних наук., доцент кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки (*член редакційної колегії*);

У збірнику опубліковано результати науково-психологічних досліджень вікового і соціального розвитку особистості. Особливості життєвого шляху людини висвітлені крізь призму нормативної та девіантної психогенези.

За зміст публікації та достовірність даних відповідальність несе автор згідно з кодексом академічної доброчесності.

Гошовський Ярослав, Галюк Ольга. *Залежність опанувальної поведінки осіб від рівня емоційних бар'єрів*
100

Ковальчук Василь, Гошовський Ярослав. *Основні ресурси формування опанувальної поведінки*
105

Кондратюк Катерина, Коць Михайло. *Особливості прояву агресії у дітей молодшого шкільного віку*
..... 1
10

Коперлян Іванна, Іванашко Оксана. *Прояв синдрому емоційного вигорання у професійній діяльності*
..... 1
15

Кордунова Наталія, Бернадська Олександра, Панас Олександр. *Психологічні особливості взаємовідносин учнів із світом дорослих та їх вплив на становлення духовності особистості в сучасних умовах*
..... 1
21

Кордунова Наталія, Бочкай Анастасія. *Психологічні характеристики копінг-стратегій у юнацькому віці*
..... 1
28

Костю Світлана, Болехівська Іннеса. *Роль самооцінки в розвитку особистості молодшого школяра*
..... 1
36

Костю Світлана, Менько Романна. *Психологічні особливості профілактики тютюнопаління в середовищі підлітків*
..... 1
39

Коськін Олександр, Коць Михайло. *Схильності особистості і мотивація вибору професії старшокласниками*
..... 1
42

Світлана Костю,
*кандидат психологічних наук, доцент Мукачівського
державного університету*

Романна Менько,
*здобувач спеціальності
053 Психологія ОС Бакалавр Мукачівського державного
університету*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ ТЮТЮНОПАЛІННЯ В СЕРЕДОВИЩІ ПІДЛІТКІВ

Адиктивна поведінка може приймати різні форми, включаючи тютюнопаління, вживання наркотиків, алкоголю, гравельну залежність, інтернет-залежність, переїдання, розкошування сексом, та інші. Ці форми поведінки можуть мати негативний вплив на розвиток підлітка, його здоров'я та довгострокові перспективи [1;2;3].

Останнім часом підвищився інтерес до адикційнеповнолітніх, що простежується в роботах О. Безпалько, О. Карпенко, Н. Бурмаки, О. Савчука. Всі ці дослідники займалися вивченням проблеми адикцій та присвятили безліч своїх праць розробці даної проблеми.

Одним з ключових факторів, який впливає на адиктивну поведінку підлітків, є соціальне середовище. Діти, які зростають у родинах, де вживають алкоголь, наркотики, або займаються іншими формами адиктивної поведінки, мають більшу ймовірність потрапити до зони ризику. Також, підлітки, які мають друзів з проявами адиктивної поведінки, також мають більшу ймовірність випробувати на собі цей негативний досвід [1;2;4].

Для запобігання адиктивної поведінки підлітків, важливо надавати їм належну підтримку та допомогу від родини, школи та громадськості. Психологічна терапія, когнітивно-поведінкова терапія, можуть бути

ефективними методами лікування даної проблеми.

Останнім часом, дослідженням адиктивної поведінки підлітків та способам профілактики даного явища присвячена велика низка соціально-психологічних досліджень. Наприклад, дослідження, проведені науковцями, зокрема Кейт Штокслей, університету Північної Кароліни, показали, що родинна підтримка та зв'язки з іншими людьми можуть бути захисним фактором від адиктивної поведінки підлітків.

Наразі розроблено ряд програм з профілактики адиктивної поведінки. Наприклад, програма "Шкільна підтримка та здоров'я"(School Support and Health) була розроблена з метою запобігання адиктивної поведінки та підтримки здорового способу життя середпідлітків. Результати показали, що ця програма дійсно допомагає зменшити ризик прояву адикції та покращує психологічне благополуччя учасників, а значить є ефективною [4].

Окрім цього, сучасні науковці також вивчають роль емоційної регуляції у виникненні адиктивної поведінки. Дослідження, проведені на базі Європейського університету Віаден, свідчать, що навчання підлітків різним стратегіям емоційної регуляції може допомогти зменшити ризик адиктивної поведінки.

Тютюнопаління є однією з найпоширеніших проявів адиктивної поведінки серед молоді. Це серйозна проблема, оскільки куріння може призвести до розвитку різноманітних хвороб, таких як рак легенів, серцево-судинні захворювання та інші. Одним з найбільш ефективних способів боротьби з тютюнопалінням серед підлітків є психологічна профілактика. Цей підхід передбачає застосування психологічних методів і технік для попередження початку куріння серед молоді.

Перш за все, важливо розуміти, що підлітки починають курити з різних причин. Для деяких це може бути спробою здаватися дорослим, для інших - способом зняти стрес або побороти нудьгу. Тому для психологічної профілактики потрібно враховувати індивідуальні потреби та особливості кожного підлітка [3].

Один із ефективних методів психологічної профілактики тютюнопаління - це інформаційні кампанії. Це може бути організація лекцій, семінарів або презентацій, які будуть демонструвати наслідки куріння на здоров'я та наголошувати на важливості підтримання здорового способу життя. Важливо, щоб інформація була доступна та зрозуміла для підлітків.

Одним з провідних науковців у цій галузі є Джозеф Діллон, дослідник здоров'я молоді та профілактики тютюнопаління. Він вивчав

різноманітні програми профілактики, які засновані на психологічних методах, таких як когнітивна поведінкова терапія та групова психотерапія.

Іншим відомим науковцем, який досліджував дану проблему, є Лоренс Стейнберг, професор психології в університеті Темпл. Він вивчав соціальні та поведінкові фактори, які сприяють початку куріння серед підлітків, і теж розробляв програми профілактики, щоб запобігти цьому.

Крім того, дослідження в психології також показують, що родинна підтримка та взаємодія з батьками можуть допомогти зменшити імовірність початку даної залежності.

Список використаних джерел

1. Гринюк О. С. Соціальна робота з підлітками, що мають адиктивну поведінку: психолого-педагогічний підхід. *Наукові записки*. Серія «Психолого-педагогічні науки». 2019. Вип. 10. – С. 14-20.

2. Дідковська С.В. Адиктивність у підлітків: психологічні аспекти та корекція *Психологічні науки: проблеми і здобутки*. 2017. Вип. 1(15). С.85-90.

3. Загвязінська О. М. Профілактика шкідливих звичок серед підлітків: психолого-педагогічні аспекти *Наукові записки*. Серія «Психолого- педагогічні науки». 2018. Вип. 5. С. 25-30.

4. Ковальчук І. В. Адиктивна поведінка у підлітків: фактори та профілактика / І.В. Ковальчук, Н.І. Кисельова, М.І. Кузнецова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». 2016. Вип. 2. С. 97-101.

5. Stockl, H. (2009). Substance use, sexual behavior, and academic achievement among adolescents: A comparison of Cuban American and non-Latino White youth. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 11(4), 281-289.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>